

**NA OKRAJ PÍSEMNÉ POZŮSTALOSTI
ALEXANDRA STICHA
ANEB POSMRTNÉ CESTOVÁNÍ PANA PROFESORA**

MILOŠ SLÁDEK

**ON THE EDGE OF ALEXANDR STICH'S ESTATE
OR THE POSTHUMOUS TRAVELS OF THE PROFESSOR**

This paper is devoted to the personal collection of Prof. Alexandr Stich, which is stored in the Literary Archive of the Museum of Czech Literature at Strahov in Prague. Stich's estate is among the most extensive personal collections of linguists and literary historians. The collection is rich in manuscripts and some prints, while only a part of his correspondence and photographs have been preserved.

Key words: archive, personal collection, list, manuscripts, Czech language and literature

Klíčová slova: archiv, osobní fond, inventář, rukopisy, bohemistika

Osobní fondy literárních historiků a jazykovědců představují pozoruhodný soubor dokladů, korespondence, rukopisů, tisků a fotografií, které zdaleka nevypovídají jen o osobnostech daných oborů české vědy, o jejich výzkumech a odborné tvorbě, ale i o dobových poměrech na univerzitách či v akademických ústavech. Na archivních regálech si jsou všichni rovni, ale v hloubi archivních kartonů obvykle nebývá obtížné rozpoznat vědeckou erudici právě tak jako lidskou obětavost a velikost, a naopak charakterovou přízemnost, sebestřednost či lhostejnost k okolí.

V depozitářích Literárního archivu Památníku národního písemnictví (LA PNP) se písemná pozůstalost Alexandra Sticha setkala s osobními fondy jeho nejvýznamnějších učitelů. A právě ve výše zmíněném odborném i etickém smyslu mají mnohé z těchto fondů ledacos společného, dokládají mj. osobní statečnost, lidskou velikost a mnohdy i sebeobětování. Jen málokdo měl tolik odvahy postavit se za nepřilíš pohodlné studenty či vyučující v 1. polovině 50. let jako Karel Krejčí, jen málokdo se dokázal zastat svých studentů či kolegů jako Bohuslav Havránek nebo Vladimír Šmilauer.¹ Z tohoto úhlu pohledu vyrostl Stichův chápavý vztah ke studentům a jeho odvaha kriticky poukázat

¹ Srov. Šmejkalová, 2012: 275–276. Za upozornění na článek, který v době přípravy kolokvia byl ještě v tisku, děkuji autorce. Havránekův ochranný postoj je mj. patrný z dochovaného opisu kádrového posudku Alexandra Sticha. Problematické kádrové hodnocení z gymnázia v Chomutově („Žáka třeba sledovat při příštím studiu velmi odpovědně a prověřovat, zdali jeho smýšlení je ve shodě s projevovanými názory.“), které potvrdili členové fakultní přijímací komise, Havránek výrazně zmírnil poznámkou: „Projevil skoro nadprůměrné předpoklady odborné a slušné ideologické. Protože podle posudku školy je třeba kandidáta dále sledovat, má studovat ruštinu, ale v případě pozdějšího přestupu nebránit. Přijít na obor R-Č učit.“ (*Složka materiálů k roku 1968*: karton 2)

na sociální a ekonomické problémy vysokoškolského studia jako kontinuální výhonek těchto pozoruhodných, mnohdy zcela skrytých etických tradic. Napsat dějiny Filosofické fakulty Univerzity Karlovy 2. poloviny 20. století nebude možné jen z materiálů ministerstva školství a univerzitního archivu, protože takový úhel pohledu by byl poměrně zploštělý či jednostranný a zmizelo by z něj to lidsky podstatné.

Osobní fond Alexandra Sticha náleží mezi rozsáhlejší pozůstalostní celky, nezpracovaný je uložený ve 119 kartonech, po případném zpracování se rozroste odhadem na 140 kartonů. Rozměrnější z fondů literárních historiků je jen pozůstalost Viléma Bitnara (202 nezpracovaných kartonů, součástí pozůstalosti je ovšem i rozsáhlý redakční archiv) a Zdeňka Kalisty (152 kartonů po zpracování). Srovnatelně velká je například osobní pozůstalost Karla Krejčího (125 kartonů po zpracování), pozůstalosti jazykovědců bývají méně rozsáhlé (výjimku představuje Vladimír Šmilauer s 99 kartony – k tomu je navíc nutné připočítat 23 menších kartotéčních krabic –, pozůstalost Bohuslava Havránka je uložena v 50 kartonech). Na rozdíl od Bitnarovy, Krejčího nebo Kalistovy pozůstalosti však není Stichův fond zdaleka kompletní, zcela v něm chybějí fotografie, značná část osobních dokladů, z větší části tu není ani korespondence napsaná před rokem 1989.² Z tohoto hlediska je zřejmě ze zmíněných fondů nejuplněnější fond Karla Krejčího. Krejčí zemřel zcela bez dědiců a jeho písemnosti přešly do Literárního archivu jako odúmrtí, bez snah cokoliv ještě doma uschovat či zaretušovat.

Základem písemné pozůstalosti Alexandra Sticha je velký přírůstek získaný poměrně krátce po jeho smrti na podzim roku 2003 (př. č. 55/2003, 104 kartonů s pozdějšími dodatky). Větší část tvoří archiválie uložené v bytě pana profesora, menší část písemnosti z jeho pracovního stolu v prostorách FF UK. Na štítcích kartonů je původ archiválií označen, po případném zpracování by však nebylo prakticky možné toto rozdělení dále dodržovat. Fond se rozrostl o 4 kartony v roce 2004 (dar kartoték k publicistickému stylu Karla Havlíčka Borovského, které zůstaly uloženy v Ústavu pro jazyk český i po Stichově nuceném odchodu z Ústavu). Drobný, ale pozoruhodný přírůstek Stichových částečně nepublikovaných rukopisů získal Literární archiv darem krátce před napsáním tohoto příspěvku (jeden karton, př. č. 11/2013). Fond má stručný akviziční soupis, který připravila Hana Klínková ve spolupráci s Václavem Petrbokeem, archiválie jsou velmi rámcově rozděleny na doklady, korespondenci, rukopisy a tisky (*Složka Alexandr Stich*).

Zdánlivě nejpřehledněji je v soupisu zpracována korespondence, jsou zde uvedena abecedně řazená jména pisatelů, upozorňují však, že v některých neoznačených kartonech na konci fondu jsou uloženy zcela neuspořádané konvoluty dopisů a pohlednic, zejména z posledních měsíců autorova života. Občas jednotlivé dopisy doprovázejí rukopisy (např. Pynsentův a Schormův dopis, jejichž kopie byly součástí výstavy *Alexandr Stich 1934–2003* v prostorách foyeru hlavní budovy FF UK v Praze). Oddíl tisků obsahuje tisíce separátů z 60. až 90. let z Čech, Slovenska, Rakouska, Německa, Ruska, Slovinska a výjimečně i z dalších zemí, z nichž jen na velmi malé části se Stich autorsky podílel. Mezi separáty však nalezneme některé Stichovy jazykovědné studie z 60. a 70. let, které v oddílu rukopisů vlastních chybí, nebo jsou tam zastoupeny jen torzem textu či pracovními materiály. Ve fondu jsou výjimečně dochovány i rozsáhlejší vázané tisky, které bývají

² Dle laskavého sdělení H. Klínkové se nedochovala ani v rodině. Značnou část této korespondence Alexandr Stich zničil.

dle zvyklostí běžných v Památníku národního písemnictví předávány do jeho knihovny. Mnohé z nich totiž obsahují Stichovy vpisky a poznámky (a tak je možné je považovat za rukopisy), jiné přímo souvisejí s přípravou Stichových studií nebo s několika jeho publikovanými překlady z ruštiny, jsou v nich vloženy poznámky, jejichž vynětím bychom přišli o základní souvislosti jejich vzniku.

Mezi doklady nalezneme badatel autorovy vlastní životopisy, seznamy jeho prací, nečetné materiály k jeho působení v Ústavu pro jazyk český (z nich asi nejzajímavější jsou materiály z let 1968–1969), několik nakladatelských smluv, lépe je zastoupeno Stichovo působení v Učené společnosti a v některých vědeckých radách. V porovnání se Stichovými učiteli můžeme pozorovat výrazně menší pečlivost při ukládání písemností během života (typický znak mezigeneračních proměn způsobu života mezi vědci vychovanými v první a ve druhé polovině 20. století). Řada habilitačních a profesorských řízení, ke kterým ve fondu existují doklady či poznámky, představuje v některých případech stále ne zcela uzavřený problém. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že fond je a ještě nejméně dvě desítky let bude pro badatele nepřístupný, resp. jeho studium je a bude možné pouze se svolením dědiců a zároveň s povolením vedoucího Literárního archivu. Studium pak může být povoleno jen při jasně vymezeném okruhu badatelského zájmu. Praxe zpřístupňovat osobní fondy jako celky až nejméně třicet let po úmrtí autora má nesporně svá právní i etická opodstatnění.

Výjimečně jsou v osobních fondech ukládány drobné předměty spjaté se životem autora. Například v pozůstalosti Františka Ladislava Čelakovského je několik skleněných nádob nejasného původu, v pozůstalosti Zikmunda Wintra binokl a pramen vlasů manželky, v pozůstalosti Rudolfa Těsnohlídka posmrtná maska i s kouskem obočí, ve fondu Václava Havla nedopalek cigarety, v pozůstalosti Boženy Němcové květovaný šátek a černá pelerína atp. Do osobního fondu Alexandra Sticha byla zařazena jeho typická manšestrová kšiltovka, dvě bavlněná a jedna vlněná šála (byly též součástí výstavy ve foyeru hlavní budovy FF UK).

Daleko nejrozsáhlejší oddíl ve fondu představují rukopisy (sem se řadí i strojopisy a drobné tisky s rukopisnými poznámkami). Stichova osobní pozůstalost je jedna z prvních, do níž byly uloženy rukopisy nejen v podobě papírové, ale alespoň část rukopisů z novější doby zde byla uložena i na CD. Také rukopisy jsou jen rámcově utříděny; nalezneme tu sice kartony, ve kterých jsou uloženy rukopisy k jedinému tématu (například ve fondu obsáhle dochované rukopisy a poznámky k problematice díla Karla Hynka Máchy), ale v drtivé většině případů byly do kartonů ukládány desky s několika různými, vzájemně nesouvisejícími tématy. Například v kartonu 38 nalezneme originální tisk Pelcovy *České kroniky*, Stichovu studii o ní, materiály k učebním textům o barokní literatuře, recenzi Kalistovy monografie *Století andělů a ďáblů*, ediční návrh na vydání českého překladu vzpomínkové knihy Alfreda Meißnera z poloviny 19. století, materiály k výstavě *Sláva barokní Čechie* a korespondenci k vydání *Cesty do Itálie* od Miloty Zdirada Poláka (z níž bylo několik málo listů součástí výše zmíněné výstavy). Orientace v tak rozsáhlém a nepřehledném celku je potom pro správce depozitáře nebo archiváře vyhledávajícího objednané archiválie nesmírně obtížná – a přes veškerou snahu mnohdy není možné badateli s jistotou sdělit, zda se hledaný rukopis nebo poznámka ve fondu nachází.

Na rozdíl od dokladů či korespondence Stichovy dochované rukopisy zahrnují poměrně široké časové období. Nalezneme tu strojopis jeho diplomové práce z poloviny 50. let

i s posudky, jeho poznámky z výuky na školách v Hostinném, strojepis disertační práce z roku 1962, řadu studií o českém jazyce a literatuře 19. století, které vznikaly v průběhu 60. a 70. let v Ústavu pro jazyk český a v 80. letech doma či v korekturně nakladatelství Československý spisovatel. Značná část starších rukopisů je na zažloutlém, nekvalitním dobovém papíře, jehož kyselost se v průběhu desetiletí stále zvyšuje. Odkyselení těchto rukopisů bude ve výhledu příštích padesáti let nezbytné, jinak se papírová hmota začne rozpadat. Nalezneme zde studie o F. Gellnerovi, J. Nerudovi, J. Zeyerovi, V. Beneši Třebízském, A. Jiráskovi, B. Němcové, o Janu z Hvězdy, J. E. Vocelovi, J. K. Tylovi, K. Havlíčkovi, K. H. Máchovi, K. Sabinovi a dalších osobnostech české literatury 19. a počátku 20. století. Pozoruhodné jsou pracovní materiály k problematice grálu, zejména v souvislosti s díly J. Vrchlického a J. Seiferta. Dochovalo se i několik Stichových přednášek pro *Kruh přátel českého jazyka*, většinou zaměřených literárněhistoricky. Naopak vysloveně jazykovědných rukopisů je ve fondu dochováno poměrně málo, výjimku tvoří několik složek pracovních materiálů věnovaných českým adjektivům, články a poznámky k tematice zdvořilosti z jazykového pohledu (pod pseudonymem Bohuznámý) a o jazykovém zákonodárství, studie *Principy českého pravopisu* a autorovy rozhlasové přednášky o stylistice z let 1973/74. Pozoruhodná z hlediska Stichova antimilitarismu i odmítavého vztahu k dobové armádě je starší recenze knihy *Vojenský jazyk a styl* z let 1957–1958, dochovaná i s opatrně odmítavým stanoviskem Vladimíra Šmilauera.³

Osobně považuji za nesmírně podnětný Stichův ediční návrh na vydání souboru statí nazvaný *Obrozené cesty po Čechách, Moravě a Slezsku*. Jeho základem měly být novinové články z českého tisku 19. století, v nichž doboví autoři popisují své zážitky a poznatky z cest po Čechách. Nejstarší příspěvky z *Čechoslava* (dochované ve fondu v kopiích) pocházejí z 1. poloviny 20. let 19. století a poměrně podrobně popisují Krkonoše té doby nebo česká města a krajinu mezi Mělníkem, Slaným a řekou Berounkou (*Obrozené cesty po Čechách, Moravě a Slovensku*: karton 30). Návrh je jedním z mnoha dokladů Stichova osobního vztahu k české krajině, kterou vnímal jako pozoruhodný prostor pro kulturní a duchovní aktivity, co víc, jako jeviště neustále proměňované a jinak procitované jednotlivými generacemi v průběhu dějin.

Tematika literárněhistorických rukopisů Stichovy pozůstalosti vzniklých v 70. a 80. letech snad může trochu připomenout písemnosti uložené v již vzpomenutém osobním fondu Karla Krejčího. Podobně jako Krejčí i Stich uvažuje o úloze jazyka v období národního obrození a celého 19. století s akcentem na literaturu romantickou. Oba muži si vybírají literární motivy pozoruhodné z pohledu romantiků (u Krejčího motiv kata či uliček a chrámů pražského Starého Města, u Sticha motiv pomsty, anděla míru a smrti, později i odění světlem a rytířství), oba vědce spojuje zájem o slavistiku, u Krejčího orientovaný zejména na polskou literaturu, u Sticha, byť dočasně, na překlady z ruské literatury (vedle Tolstého *Kreutzerovy sonáty* vyšel r. 1990 tiskem i překlad jednoho z *Malých románů* od téhož autora). Sticha i Krejčího spojuje také hledání nových nebo méně obvyklých přístupů ke studiu literatury: u Krejčího známé spojení literárněvědné komparatistiky s některými postupy sociologickými, u Sticha netradičně široce vymezené pole bohemistického zájmu, přesahující do celé řady sousedních oborů. Koneckončů

³ Značná část jazykovědných rukopisů Alexandra Sticha je uložena v LA PNP v kartonech 79, 80, 82 a 83. Odkazy na čísla kartonů ovšem čtenář tohoto příspěvku musí brát jen jako pomocné údaje, při zpracování nebo uspořádání fondu se uložení rukopisů v rámci fondu z pochopitelných důvodů změnil.

i lidské osudy obou mužů od sebe nebyly až tolik vzdálené, oba ve středním věku narazili na ideologická omezení své doby, Krejčí musel v 2. polovině 50. let opustit FF UK (navíc z funkce proděkana), Stich byl roku 1982 propuštěn z Ústavu pro jazyk český; oba se záměrně nestihli oženit, oba nezávisle spojovaly i zájmy, Krejčí byl vášnivý turista, ze Stichových cyklistických, turistických a v mladším věku i lyžařských výprav máme dnes k dispozici řadu dokumentů i osobních vzpomínek.

V 90. letech se Alexandr Stich Karlu Krejčímu po stránce zpracovávaných témat poněkud vzdálil. Pod vlivem intenzivní četby děl české pobělohorské literatury, která mu mimo jiné půjčoval a doporučoval jeho velký přítel Jaroslav Med, se hlavní Stichův odborný zájem pozvolna přesouval ke studiu české literatury 17. a zejména 18. století. Stich se nezajímal jen o existenci či spíš neexistenci hiátu mezi literaturou raněnovověkou a národním obrozením, ale v návaznosti na své předchozí studium vybraných motivů z literatury romantické naznačil v řadě sond do literatury a jazyka 18. století sepětí literárních děl a výtvarného umění, propojení starší náboženské a literární tradice s barokní literaturou, uvažoval o vazbách mezi Čechami a dobovou literární Evropou, o divadelních motivech v pobělohorské literatuře a kultuře, o žánrové skladbě české raněnovověké literatury, o motivech lidových a exkluzivních – a tak zároveň naznačoval jak možnosti dalšího výzkumu, tak i šíři našich neznalostí literatury daného období.

Není asi náhodné, že Stichova lingvoliterární metoda přinášela nejvíce výsledků v promyšlených analytických studiích, ať už o jednotlivých dílech české raněnovověké literatury, nebo o jednotlivých motivech a symbolech, kterými jsou vybraná díla bohemikální literatury prostoupena. Rukopisy uložené v osobním fondu dokládají, že v souvislosti se studiem raněnovověké literatury Stich přišel s návrhem na přípravu jazykového slovníku češtiny střední doby, dále s návrhem na jakousi obdobu *Lexikonu české literatury* zahrnujícím autory raněnovověké, případně i středověké, s projektem široce založené bibliografie prací věnovaných literatuře a jazyku v Čechách raněho novověku a uvažoval také o vydání reprezentativní antologie ze starší české literatury, která by navázala na výbory Havránkovy, Hrabákovy a Daňhelkovy z předhusitské a husitské literatury (*Současná mladá barokistika*: karton 34). Pokud je mi však známo, nepřišel s návrhem slovníku literárních motivů a symbolů, který by byl literárněhistorickou paralelou k vynikajícímu uměleckohistorickému *Slovníku symbolů* Jana Royta a Hany Šedinové. Přitom právě Stichovy podnětné rozborů některých motivů a symbolů k podobnému slovníku víceméně vybízejí.

Lingvoliterární metoda však mohla mít určitá omezení v případě syntetických studií, zejména určených širší veřejnosti. Ve fondu se dochovalo několik náčrtů věnovaných celkovému pohledu na náboženskou vzdělávací a nabádavou literaturu 17. a 18. století, na barokní divadelnost a divadelnictví, na barokní kazatelskou prózu; tyto texty podle mě ze všech Stichových rukopisů zastarávají nejrychleji, pokud je mi známo, jejich určitou problematičnost zvažoval sám autor. Na druhou stranu je ovšem třeba poznamenat, že jakákoliv poctivě míněná syntéza má – bez ohledu na metodu – ve světě živořícího základního výzkumu zásadní problémy (*Barokní kazatelská próza, Náboženská vzdělávací a nabádavá literatura, Barokní divadelnost a barokní divadelnictví, Biblický překlad a péče o jazyk*: karton 38).

Ve fondu se z 90. let a z posledních tří roků Stichova života zachovaly všechny zásadnější studie a většina drobnějších prací a recenzí; zcela tu však postrádáme text nebo

fragment textu autorových pamětí. Některé z drobnějších rukopisů jsou ve fondu alespoň v podobě tištěné. K některým studiím máme dochovány i poměrně rozsáhlé pracovní materiály, které se – dle zvyklostí v LA PNP – v naprosté většině případů neskartují, a nepředpokládám, že by větší skartace mohla v budoucnosti potkat tak významný fond, jako je pozůstalost Stichova. Nalezneme tu například materiály ke Stichovým studiím o Jaroslavu Seifertovi *Světlem oděná*, k Vokounově proslulému kázání z cisterciáckého kláštera v Plasích, ke studiím o J. B. Pitrovi, o prsech Panny Marie, střevech milosrdenství a o překladu řehole sv. Benedikta, materiály ke studiím o pelikánovi a magnetu (včetně studie *Halas–pelikán*), ale i zčásti nepublikované poznámky k motivům lebky a incestu. Ze Stichova krátkého působení v roli poradce premiéra Pitharta jsou tu snad jen jazykové korektury prvního Pithartova projevu v České národní radě (1990), více poznámek a dobových dokumentů je věnováno názvu Česko (*Obrana Česka*: karton 30). V rukopisech a tiscích nalezneme i řadu poznámek k problematice Stichovy celoživotní lásky, divadla – ať už k pašijovým hrám, které byly inscenovány na scéně Národního divadla, k divadelním prvkům v próze Martina z Kochemu, nebo k českému divadlu 19. století (v souvislosti s dílem J. Kvapila, B. Smetany, Z. Fibicha, A. Dvořáka – zejména k jeho *Lžidimitrijovi*). Poměrně málo rukopisů se dochovalo ke Stichově účasti na přípravě výstavy *Sláva barokní Čechie*, podobně torzovitě je z fondu dokumentovatelná činnost A. Sticha, Jaromíra Lindy, Aleny Andrlové Fidlerové, Martiny Šulckové (Bekešové) a desítek studentů na projektech Grantové agentury ČR (*Rukověť literárních rukopisů Čech, Moravy a Slezska 17. a 18. století, Komplexní filologický výzkum jazyka a literatury 17. a 18. století*).

Značnou část rukopisů cizích tvoří studentské seminární, diplomové a výjimečně i doktorské práce. Nalezneme tu někdy i přípravné poznámky k těmto pracím. Pozoruhodnou část rukopisů cizích pak tvoří Stichova sbírka samizdatů. V některých fondech získávaných v současné době do sbírek Literárního archivu se objevují samizdaty jednotlivě, tři, čtyři, pět kusů, ale ve Stichových písemnostech se jich dochovaly desítky (celkem pět zaplněných kartonů). Nalezneme tu díla básnická, například verše Oldřicha Mikuláška z let 1967/71, Ivana Blatného (1982), Ivana Jirouse, Karla Šiktance, Jaroslava Seiferta, z prózy některé práce Ludvíka Kundery, zřejmě nejrozšířenější samizdat v předlistopadovém Československu, Orwelův *1984*, z odborné literatury studii Václava Černého *O povaze naší kultury*, Patočkovy práce *Spisovatel a jeho věc a Co jsou Češi?*, ale třeba i samizdat o Turínském plátně. Tuto sbírku ještě doplňují emigrantské tisky z 80. let, zejména ročenky *Kritického sborníku*, sborníky *Střední Evropa*, čtvrtletník *Obrys* vydávaný v Mnichově, časopis *Svědectví*, *Listy* vydávané československou socialistickou opozicí, ale i rafinovaně pojmenované, v exilu vydávané *Čtení na léto*.

Osobní fond Alexandra Sticha byl krátce po autorově smrti v roce 2003 uložen v prostorách bývalého zámeckého pivovaru ve Starých Hradech u Libáně. Byl to kraj Stichova dětství, za rozsáhlým lesem a dvěma vesnicemi leží Rožďalovice, kde strávil malý Saša u babičky značnou část 40. let. Kdysi, při jednom z pracovních pobytů na Starých Hradech, jsme s Alexandrem Stichem, Jaromírem Lindou a několika studenty a přáteli vyrazili na kolech přes ony „rožďalovský lesy“, před jejichž hlubokostí jsme byli panem profesorem dopředu varováni. Saša Stich využil chvíle, kdy jsme se po překonání hvozdu rozptýlili po městečku, památkách a hospodách – a začal se starší paní na náměstíčku vyptávat na své příbuzné. Při návratu jsme jen zaslechli, jak paní dokončuje svou řeč, ve které s tradiční maloměstskou upovídáností semlela vše, co o rodině věděla: „A ještě měli

jednoho syna, ale toho neznám, ten sem nejezdí, ten je v Praze profesorem.“ „Ale to jste, paní, vůbec o nic nepřišla,“ pohotově zareagoval Stich. Rožďalovice na jedné ze svých pohlednic zaslaných Filipu Outratovi označil jako „ráj na zemi“.⁴

Vzhledem k tomu, že nový majitel zámku ve Starých Hradech obvinil PNP, že pronajaté objekty staticky přetěžuje, musela objemná písemná pozůstalost pana profesora s řadou dalších pozůstalostních celků opustit na jaře roku 2009 starohradský pivovar a přestěhovat se - v intencích Stichových mnohých stěhování v mladých letech - do zámku v Duchcově. Když jsem vyhledával materiály pro dnes zahajovanou výstavu a za oknem ve večerním pološeru stále ještě zřetelně vystupoval zasněžený hřeben Krušných hor nad oseekým klášterem, začal jsem číst následující text ze Stichova přípravného textu o Krušných horách: „Kraj svého srdce nezískáváme vždy jen faktem narození; místo, na kterém počínáme život, je leckdy jen místem náhody. Vedle toho je i kraj získaný, přivlastněný, dobytý poznáním a cítěním. Takový kraj, kus českého Krušnohoří, bude zde, a právě v tomto osvětlení, které tkví v adopcí člověka krajinou, čtenáři předestřen.“ (*Krušné Rudohoří. Vstup do kraje*: karton 25, s. 1) Prolnutí místa a textu nemohlo být dokonalejší. A tak pozůstalost pana profesora doputovala ze subjektivně pojímaného ráje na zemi do kraje jeho srdce (vlastně na jeho okraj, jeho centrem byly hory nad Chomutovem) a atmosféru mrazivé siluety hor, za níž před časem zapadlo slunce, v onom okamžiku dotvářel zdánlivě skrytý, spoře osvětlený reliéf sebeobětujícího se pelikána na nároží duchcovského secesního evangelického kostela. Při dalších cestách za desítkami a desítkami kartonů písemností pana profesora jsme pravidelně v autobuse nebo služebním autě míjeli nevelké poutní místo u Panenského Týnce, o němž Stich v tomtéž textu o kraji svého srdce napsal: „Tyto Krušné hory začínají, blížíme-li se k nim od Prahy, už těsně před Panenským Týncem, v údolí, kde po pravé straně silnice stojí barokní kaplička a rokokový altán. Nedá se tato mez hájit ani vysvětlit rozumem, ale dá se vycítit a založit na záchvěvu vzrušení, které tu Krušnohořan, vracející se k sobě domů ze středu Čech, zaznamená. A odtud se ve vlnách, jak přicházejí další a další horizonty, pocit návratu a dojetí z něho zesiluje.“ (*Krušné Rudohoří. Vstup do kraje*: karton 25, s. 2)

Tím posmrtné cestování písemností Alexandra Sticha nejspíš neskončilo. V současné době vzniká ve svazích Radobýlu u Litoměřic depozitární a studijní centrum PNP, kde bude uložen i zmiňovaný pozůstalostní celek. Fond Alexandra Sticha se tak dostane do míst spjatých s posledními okamžiky jím mnohokrát rozebíraného a citovaného Karla Hynka Máchy, co víc, písemnosti Sticha coby proslulého milovníka divadla se tak stanou součástí velkolepé scény, na níž se - autorovými slovy - odehrává „majestátní vulkanické drama Českého středohoří.“ (*Krušné Rudohoří. Vstup do kraje*: karton 25, s. 4)

Před několika lety jeden starohradský občan ve snaze odůvodnit proměnu tamního zámku ze studijního centra na středověký disneyland označil sbírky Literárního archivu za jakýsi sklad papíru či tiskopisů. Stichovy písemnosti, byť zatím badatelsky v širším slova smyslu nepřístupné, spolu s tisícovkami dalších fondů dokládají něco úplně jiného: jsou pozoruhodným mostem mezi generacemi badatelů, tedy pomáhají autorům a tvůrcům v dialogu i s těmi, které by jinak nikdy ani nemohli potkat. Tak vlastně nenápadné papírové krabice a obyčejné plechové regály přispívají k něčemu, co v tomto světě není

⁴ Pohlednice v osobním archivu Filipa Outraty (její kopie součástí výstavy *Alexandr Stich 1934–2003*).

vůbec samozřejmě a co si většinou ani neuvědomujeme: autoři zde překonávají vlastní smrt a v určitém smyslu nad ní vítězí.

LITERATURA

Barokní kazatelská próza; Náboženská vzdělávací a nabádavá literatura; Barokní divadelnost a barokní divadelnictví; Biblický překlad a péče o jazyk. LA PNP Praha, fond Alexandr Stich, rukopisy vlastní, karton 38.

Krušné Rudohoří. Vstup do kraje. LA PNP Praha, fond Alexandr Stich, rukopisy vlastní, karton 25.

Obrana Česka. LA PNP Praha, fond Alexandr Stich, rukopisy vlastní, karton 30.

Obrozenské cesty po Čechách, Moravě a Slovensku. LA PNP Praha, fond Alexandr Stich, rukopisy vlastní, karton 30.

Složka Alexandr Stich. LA PNP Praha, matrika fondů.

Složka materiálů k roku 1968. LA PNP Praha, fond Alexandr Stich, karton 24.

Současná mladá barokistika. LA PNP Praha, fond Alexandr Stich, rukopisy vlastní, karton 34.

ŠMEJKALOVÁ, M. 2012. Vladimír Šmilauer – život onomastika. *Acta onomastica*. Roč. LVII, s. 275–276.